

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Open Access Refereed e-Journal & Refereed & Indexed

Article Type	Research Article	Accepted / Makale Kabul	30.12.2019
Received / Makale Geliş	04.11.2019	Published / Yayınlanma	31.12.2019

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLERARASI PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN SOSYOMETRİK STATÜLERİNE GÖRE İNCELENMESİ*

A RESEARCH ON INTERPERSONAL PROBLEM SOLVING SKILLS OF HIGH SCHOOL STUDENTS ACCORDING TO THEIR SOCIOMETRIC STATUES

Öğr. Gör. Mahsum AVCI

Bingöl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, Bingöl/ TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-9264-8079

Dr. Öğr. Üyesi Arzu GÜLBAHÇE

Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, Erzurum/ TÜRKİYE, ORCID: 0000-0003-4762-3603

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1685>

Reference: Avcı, M. & Gülbahçe, A. (2019). Lise öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerilerinin sosyometrik statülerine göre incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6(48), 4598-4610.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; lise öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerileri ve sosyometrik statülerini cinsiyetlerine, sınıf düzeyine, okul türüne, anne-baba eğitim durumuna ve barınma yeri gibi değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim öğretim yılında Bingöl il merkezinde bulunan liselerde öğrenim gören, 250 kız ve 207 erkek olmak üzere toplam 457 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubu kolay örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmada öğrencilerin problem çözme becerilerini ölçmek amacıyla “Kişilerarası Problem Çözme Becerileri Envanteri”, öğrencilerin sınıf içerisindeki statülerini belirlemek için “Sosyometrik Statü Testi” ve araştırmanın değişkenlerine yönelik bilgi toplamak amacıyla da, araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizinde, bağımsız örneklemler için t testi, tek yönlü varyans analizi, pearson momentler çarpım korelasyonunun analizi ve tukey testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçları, lise öğrencilerinin sosyometrik puanları ile probleme yapıcı yaklaşım alt boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu göstermektedir. Buna göre lise öğrencilerinin sosyometrik statülerine ilişkin puanlarının artması durumunda kişiler arası problemlere yapıcı yaklaşım gösterme davranışlarının da artacağı söylenebilir. Ayrıca araştırma sonuçları cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, anne-baba eğitim durumu ve barınma yeri değişkenleriyle kişilerarası problem çözme becerisi alt boyutları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu göstermektedir. Cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, anne-baba eğitim durumu ve barınma yeri değişkenleriyle sosyometrik statüler arasında ise anlamlı bir farklılaşma göstermemektedir.

Anahtar Kelimeler: Lise öğrencileri, kişilerarası problem çözme becerisi, sosyometrik statü

ABSTRACT

The goal of this research is to find out whether interpersonal problem-solving skills and sociometric status of high students vary according to their gender, educational level of their parents and their accommodation place. The participants are composed of 457 students who study at province five different high schools in Bingöl during the 2014-2015 academic year. While 250 of the participants are female, 207 of them are male. The participants were chosen through “simple sampling method”. In the order to find out the problem solving skills of the participant was conducted “Interpersonal Problem Solving Skills Inventory”. Additionally, “Sociometric Status Test” was conducted to determine their status in their classrooms. Finally, “Personal Characteristics Questionnaire” was carried out to data pertinent to their variables. Independent samples test, one-way variant analysis, Pearson product-moment correlation analysis and Tukey test were used to analyse the data. The results of the research show that there is a meaningful and positive directed relationship between the participant’s sociometric grades and the sub-dimensions of their positive approach ward problem. According to the finding, it can be claimed that the students who have high sociometric statuses grades also have positive attitudes towards interpersonal problems. Besides, the results also show that

* Bu makale “Lise Öğrencilerinin Kişilerarası Problem Çözme Becerilerinin Sosyometrik Statülerine Göre İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

there is significant differentiation between the gender, school grade, school type, educational level of their participant parent's accommodation type of the students and their interpersonal problem solving skills sub-dimensions. On the other hand, there is no significant differentiation between the gender, grade, school type, educational level of the participant parent's accommodation places of the students and their sociometric status.

Key Words: High school students, inter-personal problem solving skills, sociometric status

1. GİRİŞ

Birey, sosyal yaşamı gereği çevresinde, ailesinde ve okulunda diğer bireylerle etkileşimde bulunmak durumundadır. Sosyal ağlar içinde diğer bireylerle etkileşimde bulunan birey fikirlerini, düşüncelerini, eleştirilerini, kendilerine özgü algılamalarını ve kişiler arası ilişkilerini geliştirmeye başlar. Kişiler arası ilişkilerini geliştirirken bazı tepki stratejileri oluşturmaya, olası tepkileri seçmeye başlar ve bu durum bireyin karşılaştığı problemlere sağlıklı çözümler üretebilmesini gerektirir. Kendi problemlerine etkili çözüm getiremeyen birey, özellikle ergenlik döneminde kişilerarası ilişkilerden doğan sorunlar ve ciddi çatışmalar yaşamaya başlar. Bu nedenle ergenlerin kişilerarası ilişkilerinden doğan sorunları ve belli bir statü sahibi olmaya olan gereksinimleri ve zorlanmaları, çözülmesi gereken birçok sorunu beraberinde getirmektedir.

Ergenlerin kişilerarası ilişkilerden doğan sorunlar ve bu sorunların yol açtığı arkadaş ilişkilerindeki olumsuz tutum ve yaklaşımlar ergenliğin sorgulanması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ergenlik üzerine birçok araştırma yapılmış ve ergenliğe birçok tanım getirilmiştir. Modern ergenlik psikolojisinin dahisi olan G. Stanley Hall ergenliği “ fırtına ve stress” (Hall, 1904) diye tanımlasa da bu görüş yeni araştırmacılar tarafından pek benimsenmemiştir. Yeni araştırmacılar ergenliği; gencin bağımlılıktan bağımsızlığa, özerkliğe ve olgunluğa geçmesinin gerekli olduğu bir gelişim dönemi (Gander ve Gardiner, 2010) dönemindeki büyüme patlaması ile kişinin kendi yuvasını kurma amacıyla evliliğe adım atmaya hazır olduğu olgunluk düzeyine ulaşma devresi arasında geçen dönem (Çivilidağ, 2013); çocukluğun olgunlaşmamışlığından yetişkinin olgunluğuna geçişin, gelecek için hazırlanmanın gerçekleştiği bir büyüme dönemi (Steinberg, 2013) olarak tanımlamıştır.

Ergenlik döneminde her birey farklı özelliklere ve gelişim hızına sahiptir. Bu gelişim süreci içinde ortaya farklı sorunlar çıkmaktadır. Bir ergen uygun bir toplumsal role ulaşmayı, akranlarıyla olgun ilişkiler kurmayı, evliliğe ve aile yaşamına hazırlanmayı içeren bir dizi gelişim görevleriyle yüzleşmeye başlar (Gander ve Gardiner, 2010). Bu dönemde yetişkin olma çabası içinde olan gencin benlik karmaşası ve uyum problemleri artar. Bu zorlu dönemde ergenin sağlıklı bir kimlik geliştirebilmesi, her şeyden önce, karşılaştığı problemleri çözebilmesiyle sağlanabilir (Ünüvar, 2003).

Problem çözme, sistematik bir durumu analiz etmek, durumla ilgili çözüm üretmek, üretilen çözümleri uygulamak ve değerlendirmek için tasarlanmış faaliyetler kümesidir. Kalaycı (2001) problem çözme, herhangi bir problemi çözüme kavuşturmak için belli mantıksal ardıllığı olan adımlarının bilinçli olarak takip edildiği bilişsel-davranışsal bir süreç olarak tanımlar. Çalık, Sezgin ve Çalık (2013) ise problem çözme, bir hedefe ulaşmakta karşılaşılan güçlükleri bilimsel yöntemi kullanarak problemi giderme süreci olarak tanımlarlar. Öte yandan kişilerarası problem çözme becerisi, bireylerin sahip oldukları fikirleri, kanıları, değerleri veya ihtiyaçları arasındaki farklılıklardan meydana gelen problemlerini çözümlenerek toplumsal ve duygusal adaptasyon sağlamaları olarak tanımlanırken (Pellegrini ve Urbain, 1986) kişilerarası problem çözme süreci ise problemlere yeni yöntemler, alternatif çözümler getirme, yeni fikirler üretme süreci olarak tanımlanabilir.

Ergenlik döneminde, ergenin belirsiz statüsünden ve oluşmamış kimliğinden, çevresindeki bireylerle sürekli çatışma içerisinde olmasından ve birçok problemle karşı karşıya kalmasından ötürü kişilerarası problem çözme sürecinin önemi gittikçe artmaktadır. Ergen bir taraftan belki de ilk defa karşılaştığı problemlerle baş etmeye çalışmakta, diğer taraftan psikolojik, sosyal ve biyolojik değişimlere uyum sağlayarak toplum içerisinde yer edinmeye çabalamaktadır. Ergenin karşılaştığı bu problemleri çözmedeki başarısı onun sağlıklı bir yaşam sürdürmesinde ve toplum içerisinde yer edinmesinde önemli role sahiptir (Çekici, 2009; Danışık, 2005). Benzer şekilde problem çözmede başarılı olan bireyler, kariyer kararlarında daha fazla net, daha az stresli, kariyerleriyle ilgili daha gerçekçi kararlar alabilen, kariyeri ile ilgili alınan kararları kesinleştirme özelliğine sahip, gelecek beklentileri ve kim oldukları ile ilgili net bilgiye sahip, mesleki tükenmişliği daha az olan bireylerdir (Heppner, Heppner, Ferrari, Cieno ve Picotti, 2011). Problem çözmede kendisini başarısız olarak görenlerin ise, daha fazla içsel çatışma yaşadıkları, kişilerarası ilişkilerde aşırı duyarlı oldukları, genç yetişkinlik döneminde başkalarına yakınlaşmaktan korktukları, yalnız olma eğilimi gösterdikleri, kişilerarası duygusal yakınlık

kuramadıkları, depresif ve takıntılı davranışlara sahip oldukları, düşmanca ve anormal davranışlar sergiledikleri görülmektedir (Dixon, Heppner ve Anderson, 1991; Ünüvar, 2003). İtalyan ergenleri ile ilgili yapılan bir çalışmada problem çözmede başarısız olan bireylerin; öz-yeterlik inançlarında ve sosyal becerilerinde zayıflık, alkol tüketimi, sigara içme, sentetik ilaç kullanımı, yetersiz beslenme alışkanlıkları, antisosyal davranışlar ve okul reddi gibi özelliklere sahip oldukları görülmüştür (Heppner, Heppner, Ferrari, Cieno ve Picotti, 2011). Bireylerin sağlıklı bir gelişim sergilemesi ve psiko-sosyal durumlara uyum sağlaması için, pozitif sosyal etkileşimlerde bulunup sağlıklı arkadaş ilişkileri geliştirmesi gerekmektedir. Özellikle ergenlik döneminde arkadaş ilişkileri, okul yıllarında daha etkili hale gelir ve ergenin arkadaşlarına yönelik sergiledikleri davranış kalıpları bu artışa bağlı olarak değişiklik göstermeye başlar. Bu faktörler bireylerin sosyal ilişkileri ve statüleriyle yakından ilişkilidir (Erwin, 2000).

Öğrencilerin arkadaşlarına göre statülerinin sosyometrik statü ve kişilerarası problem çözme becerileri açısından incelenmesinin sosyal kabul ve kişilerarası problem çözme konusunda sorun yaşayan öğrencilere yönelik nasıl bir yol izlenebileceği konusunda okullardaki rehberlik faaliyetlerine kaynaklık edeceği beklenmektedir. Akran ilişkileri ve bu ilişkiler içinde çocuğun sosyometrik statü ile kişilerarası problem çözme becerisi hakkında yurt dışında çok az araştırma bulunmasının yanı sıra, Türkiye’de bu iki konunun ilişki yönüyle ilgili yapılan çalışmalara rastlanılmamıştır. Belirtilen bilgiler ışığında sosyal ve duygusal gelişimi yönünden sınıfta öğrenciler arasındaki ilişkileri sosyometrik olarak tespit etmek, daha sonra öğrencilerin görüşlerini sosyometrik statüye ve kişilerarası problem çözme becerilerine göre değerlendirmek, bu ilişki boyutlarını düzenlemek, öğrenciler açısından yararlı ve motive edici olacaktır. Araştırma bu yönüyle önemli görülmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmada lise öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerileri ve sosyometrik statülerinin bazı değişkenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek ve ayrıca her iki değişken arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; lise öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerileri ve sosyometrik statülerinin bazı değişkenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek ve ayrıca her iki değişken arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Lise öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerileri sosyometrik statülerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Lise öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerileri,
 - a) Cinsiyete,
 - b) Sınıf düzeyi
 - c) Barınma yerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Öğrencilerin arkadaşlarına göre statülerinin sosyometrik statü ve kişilerarası problem çözme becerileri açısından incelenmesinin sosyal kabul ve kişilerarası problem çözme konusunda sorun yaşayan öğrencilere yönelik nasıl bir yol izlenebileceği konusunda okullardaki rehberlik faaliyetlerine kaynaklık edeceği beklenmektedir. Akran ilişkileri ve bu ilişkiler içinde çocuğun sosyometrik statü ile kişilerarası problem çözme becerisi hakkında yurt dışında çok az araştırma bulunmasının yanı sıra, Türkiye’de bu iki konunun ilişki yönüyle ilgili yapılan çalışmalara rastlanılmamıştır.

Yukarıda belirtilen bilgiler ışığında sosyal ve duygusal gelişimi yönünden sınıfta öğrenciler arasındaki ilişkileri sosyometrik olarak tespit etmek, daha sonra öğrencilerin görüşlerini sosyometrik statüye ve kişilerarası problem çözme becerilerine göre değerlendirmek, bu ilişki boyutlarını düzenlemek, öğrenciler açısından yararlı ve motive edici olacaktır. Araştırma bu yönüyle önemli görülmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, araştırmanın işlem yolu ve veri analizinde kullanılan testler teknikleri hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırma Bingöl il merkezinde öğrenim görmekte olan lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Betimsel araştırmalar, "bir konunun hali hazırdaki durumunu saptamayı hedeflemektedir." (Karasar, 2000).

2.2. Araştırmanın Çalışma Evren ve Örneklemi

Araştırmanın çalışma evreni 2014–2015 eğitim- öğretim yılında, Bingöl il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi liselerde öğrenim gören öğrencilerdir. Araştırmanın örnekleme ise araştırma evreninden “küme örnekleme” yöntemi ile seçilen öğrenciler oluşturmaktadır. Bu kapsamda öncelikle her farklı lise türü bir küme kabul edilip Bingöl il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, Öğretmen Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Meslek Lisesi ilgili kümeler dahil edilmiştir. Daha sonra bu kümelerden basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile uygulama yapılacak okullar belirlenmiştir. Belirlenen okulların her birinde ise kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle 9.10.11.12 sınıflardan birer şube belirlenmeye çalışılmış ve belirlenen bu şubeler araştırma kapsamına alınarak uygulama yapılmıştır. Bu amaçla 250 kız ve 207’si erkek olmak üzere toplam 457 lise öğrencisine ulaşılmıştır. Örnekleme oluşturan öğrencilerin cinsiyet, barınma yeri ve sınıf düzeyi değişkenleri ile ilgili demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Örnekleme İlgili Demografik Bilgiler (N=457)

Kişisel Bilgilerin Dağılımı		N	%
Cinsiyet	Kadın	250	54.7
	Erkek	207	45.3
Sınıf Düzeyi	9.Sınıf	131	28.7
	10.Sınıf	119	26.0
	11.Sınıf	98	21.4
	12.Sınıf	109	23.9
Barınma Yeri	Ailesiyle	333	72.9
	Yurtta	124	27.1

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılacak veriler üç ölçme aracı kullanılarak elde edilmiştir. Öğrencilerin kişilerarası problem çözme becerisi belirlemek için “Kişilerarası Problem Çözme Becerisi Ölçeği” kullanılmıştır. Öğrencilerin popüler olup olmadıklarını belirlemek için ise, “Sosyometrik Statü Ölçeği” kullanılmıştır. Öğrencilerin cinsiyet, okudukları okul, barınma yeri ve ailevi özellikler gibi demografik özellikleri ile ilgili bilgi toplamak için ise, kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

2.3.1. Kişilerarası Problem Çözme Envanteri (KPÇE)

Çam ve Tümkaya tarafından geliştirilen envanter 5 alt ölçekten ve toplam elli maddeden oluşmaktadır. Her bir alt ölçeğin en yüksek puan toplamları bireyin puanlarını verir. Envanterin yapılan faktör analizi işleminde kişilerarası problem çözme ile ilgili varyansın toplam değeri % 38.38’ini açıklar ve ölçeğin alt boyutları Probleme Olumsuz Yaklaşma (POY) alt boyutu, Yapıcı Problem Çözme (YPÇ), Kendine Güvensizlik (KG) alt boyutu, Sorumluluk Almama (SA) alt boyutu ve Israrcı-Sebatkar Yaklaşım (I-SY) alt boyutları olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla iç tutarlık analizi yapılmış ve değerlerin .67 ile .89 arasında değiştiği, ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik değerleri ise .67 ile .84 arasındadır (Çam ve Tümkaya, 2008).

2.3.2. Sosyometrik Statü Testi

Sosyometrik statünün belirlenmesinde Coie, Dodge ve Coppotelli (1982) tarafından önerilen klasik sosyometrik statü sınıflama sistemi kullanılmıştır. Teste katılımcılarda sınıf arkadaşlarından en çok hoşlandıkları 3 kişiyi ve en az hoşlandıkları 3 kişiyi yazmaları istenir. Her bir katılımcının sosyometrik puanları şöyle hesaplanır: İlk olarak katılımcılardan gelen her bir pozitif sayı için birinci seçim için +3, ikinci seçim için +2 ve üçüncü seçim için +1 puan olarak hesaplanır. Negatif sayılarda ise ilk seçim için -3, ikinci seçim için -2 ve üçüncü seçim için -1 puan olarak hesaplanır. Toplam olumlu puanlar, toplam

olumsuz puanlardan çıkartılır ve katılımcıların sosyometrik puanlarına ulaşılır. Sıfır ve üzeri puan alanlar popüler, sıfır altında puan alanlar ise popüler olmayan katılımcı olarak kabul edilir (Hatipoğlu-Sümer, 1999).

2.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Çalışmada öğrencilere ilişkin demografik bilgileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan 6 soruluk Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Kişisel Bilgi Formu'nda katılımcının okuduğu okul, cinsiyet, yaş, anne-baba öğrenim durumu, sınıf düzeyi ve barınma yeri gibi sorular bulunmaktadır.

2.4. Veri Analizi

Ölçeklerden elde edilen verilerin analizinde SPSS for Windows 22.00 kullanılmıştır. Gruplar arası farklılığı belirlemek için t testi, varyans analizi, Mann Whitney U testi, Tukey testi ve Kruskal Wallis testi; değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için "korelasyon" kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda gerçekleştirilen analizlerden elde edilen bulgular, tablolar ve yorumları aracılığıyla sunulmuştur.

Tablo 2. Lise Öğrencilerinin Kişiler Arası Problem Çözme Becerileri Açısından Sosyometrik Statülerine Göre Aralarında Fark Olup Olmadığını Belirlemek İçin Bağımsız Örneklemeler İçin T Testi Uygulanmış ve Elde Edilen Sonuçlar

	Değişken	N	\bar{x}	Ss	t	p
Olumsuz yaklaşım	Popüler	254	42,04	13,71	-.852	.395
	Popüler olmayan	203	43,16	14,26		
Yapıcı problem çözme	Popüler	254	53,40	11,08	-3.190	.002
	Popüler olmayan	203	49,90	12,34		
Kendine güvensizlik	Popüler	254	17,77	13,26	-.529	.597
	Popüler olmayan	203	17,17	10,04		
Sorumluluk almama	Popüler	254	13,37	4,80	-2.441	.015
	Popüler olmayan	203	14,48	4,93		
Israrcı yaklaşım	Popüler	254	20,14	5,13	-.779	.437
	Popüler olmayan	203	19,77	4,72		

Tablo 2 incelendiğinde lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin sosyometrik statülerine göre yapıcı problem çözme alt boyutunda ($t_{455} = 3.190$, $p < .01$) ve sorumluluk almama alt boyutunda ($t_{455} = -2.441$, $p < .05$) anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Anlamlı farklılaşmanın kaynağını belirlemek için aritmetik ortalamalar incelendiğinde yapıcı problem çözme alt boyutunda popüler olanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x} = 53.40$ ve popüler olmayanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x} = 49.90$ olduğu ve popüler olanların puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu söylenebilir. Sorumluluk almama alt boyutunda ise popüler olanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x} = 13.37$ ve popüler olmayanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x} = 14.48$ olduğu ve popüler olmayanların puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Lise Öğrencilerinin Kişiler Arası Problem Çözme Becerileri Açısından Cinsiyetlerine Göre Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığını Belirlemek İçin Bağımsız Örneklemeler İçin T Testi Uygulanmış ve Elde Edilen Sonuçlar

	Değişken	N	\bar{x}	Ss	t	p
Olumsuz yaklaşım	Kız	250	45,27	14,44	-4.704	.000
	Erkek	207	39,24	12,60		
Yapıcı problem çözme	Kız	250	52,48	12,23	-1.258	.209
	Erkek	207	51,09	11,18		
Kendine güvensizlik	Kız	250	17,10	12,54	-.794	.427
	Erkek	207	17,99	11,16		
Sorumluluk almama	Kız	250	14,56	5,04	-3.369	.001
	Erkek	207	13,02	4,57		
Israrcı yaklaşım	Kız	250	20,40	5,05	-1.996	.046
	Erkek	207	19,47	4,79		

Tablo 3 incelendiğinde lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin probleme olumsuz yaklaşım alt boyutunda ($t_{455} = 4.704$, $p < .01$), sorumluluk almama alt boyutunda ($t_{455} = 3.369$, $p < .01$) ve ısrarcı yaklaşım alt boyutunda ($t_{455} = 1.996$, $p < .05$) cinsiyete göre anlamlı farklılaştığı bulunmuştur. Probleme olumsuz yaklaşım alt boyutunda farkın kaynağını belirlemek için aritmetik ortalamalara bakıldığında kızların aritmetik ortalamasının $\bar{x}=45,27$ ve erkeklerin aritmetik ortalamasının $\bar{x}=39,24$ olduğu ve kızların puan ortalamalarının erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sorumluluk almama alt boyutunda kızların aritmetik ortalamasının $\bar{x}=14,56$ ve erkeklerin aritmetik ortalamasının $\bar{x}=13,02$ olduğu ve kızların puan ortalamalarının erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. İsrarcı yaklaşım alt boyutunda ise kızların aritmetik ortalamasının $\bar{x}=20,40$ ve erkeklerin aritmetik ortalamasının $\bar{x}=19,47$ olduğu ve kızların puan ortalamalarının erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 4. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyine Göre Kişilerarası Problem Çözme Becerileri Açısından Aralarında Fark Olup Olmadığını Belirlemek İçin Tek Yönlü Varyans Analizi Uygulanmış ve Elde Edilen Sonuçlar

	Değişken	N	\bar{x}	Ss	F	P	Fark
Olumsuz yaklaşım	9.sınıf	131	43,15	14,37	2.043	.107	
	10.sınıf	119	44,73	14,69			
	11.sınıf	98	40,74	13,99			
	12.sınıf	109	41,02	12,28			
Yapıcı problem çözme	9.sınıf	131	53,16	11,66	2.205	.087	
	10.sınıf	119	51,08	11,60			
	11.sınıf	98	49,69	12,19			
	12.sınıf	109	53,06	11,53			
Kendine güvensizlik	9.sınıf	131	25,25	18,58	31.056	.000	9.-10.
	10.sınıf	119	14,86	5,02			9.-11.
	11.sınıf	98	14,18	5,67			9.-12.
	12.sınıf	109	14,06	5,15			
Sorumluluk almama	9.sınıf	131	14,50	5,02	2,679	.047	9.-12.
	10.sınıf	119	14,03	4,61			
	11.sınıf	98	14,03	5,18			
	12.sınıf	109	12,77	4,61			
İsrarcı yaklaşım	9.sınıf	131	20,03	5,16	2.798	.040	11.-12.
	10.sınıf	119	20,25	5,12			
	11.sınıf	98	18,78	4,88			
	12.sınıf	109	20,68	4,42			

Tablo 4 incelendiğinde lise öğrencilerinin problem çözme yaklaşımlarının sınıf düzeylerine göre kendine güvensizlik alt boyutunda ($F_{453} = 31.056$, $p < .01$), sorumluluk almama alt boyutunda ($F_{453} = 2.679$, $p < .05$) ve ısrarcı yaklaşım alt boyutunda ($F_{453} = 2.798$, $p < .01$) anlamlı farklılaşma gösterdiği görülmektedir. Anlamlı farklılaşmaların kaynağını belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey testi yapılmış ve kendine güvensizlik alt boyutunda 9. Sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının 10. Sınıf, 11. Sınıf ve 12. Sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sorumluluk almama alt boyutunda sadece 9. Sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının 12. Sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. İsrarcı yaklaşım alt boyutunda ise 11. Sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının 12. Sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 5. Lise Öğrencilerinin Kişiler Arası Problem Çözme Becerileri Açısından Barınma Yerine Göre Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığını Belirlemek İçin Bağımsız Örneklemeler İçin T Testi Uygulanmış ve Elde Edilen Bulgular

	Değişken	N	\bar{x}	Ss	t	p
Olumsuz yaklaşım	Ailesiyle	332	42,50	13,80	-.247	.805
	Yurtta	123	42,86	14,40		
Yapıcı problem çözme	Ailesiyle	332	51,52	12,18	-1.042	.298
	Yurtta	123	52,82	10,63		
Kendine güvensizlik	Ailesiyle	332	17,97	12,51	1.258	.209
	Yurtta	123	16,39	10,20		
Sorumluluk almama	Ailesiyle	332	14,24	5,03	2.635	.009*
	Yurtta	123	12,89	4,35		
Israrcı yaklaşım	Ailesiyle	332	19,86	5,01	-.813	.417
	Yurtta	123	20,2927	4,79195		

Tablo 5 incelendiğinde lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin sorumluluk almama alt boyutunda ($t_{455} = 2.635$, $p < .01$) barınma yerine göre anlamlı farklılaşma gösterdiği görülmektedir. Bu doğrultuda farkın kaynağını belirlemek için aritmetik ortalamalar incelendiğinde ailesinin yanında kalanların aritmetik ortalamasının $\bar{x}=14.24$ ve yurtta kalanların aritmetik ortalamasının $\bar{x}=12.89$ olduğu ve ailesinin yanında kalanların puan ortalamalarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu söylenebilir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu bölümde lise öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerileri ile sosyometrik statüleri, cinsiyetleri, sınıf düzeyi ve barınma yerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacı ile yapılan araştırmadan elde edilen bulgular tartışılıp yorumlanmıştır.

Lise öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerileri arasında sosyometrik statülerine göre farklılaşma gösterip göstermediği ile ilgili bulgulara bakıldığında, lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin sosyometrik statülerine göre yapıcı problem çözme alt boyutunda ve sorumluluk almama alt boyutunda anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuç kişilerarası problem çözme becerisi alt boyutu olan yapıcı problem çözmenin popüler statüyü anlamlı düzeyde açıkladığı söylenebilir. Yapıcı problem çözme, kişilerarası problem yaşadığında ergenin etkili ve yapıcı bir biçimde problemi çözmesine katkı sunan duygu düşünce ve davranışlarla ilintilidir (Çam ve Tümkaya, 2007). Popüler olmak ise bireylerin anında cevap verebilecek sözlü ifade becerilerinin olması, daha kavrayışlı ve daha yüksek sosyal becerilere sahip olmasıdır. Bu sebeple popüler olan ergenlerin yapıcı problem çözme yaklaşımları popüler olmayanlara göre daha olumlu ve akılcıdır. Öte taraftan popüler olan ergenlerin anlayış yeteneklerinin yüksek olması, dışa dönük olmaları, problemi algılama ve yorumlama becerileri daha yüksek olması kişilerarası problem çözme becerilerinin yükselmesinde bir etken olarak söylenebilir. Literatürde popüler olan ergenlerin daha iyi sosyal becerilere sahip olduğu, daha çok liderlik özelliği taşıdığı görülmektedir (Jackson ve Brocken, 1998). Sorumluluk almama alt boyutunda ise popüler olanların aritmetik ortalamalarının popüler olmayanların puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu söylenebilir. Popüler olmayan ergenlerin sosyal acımazlık yönleriyle çok fazla geliştikleri bu durumun diğer ergenler tarafından dışlanma eğilimli bir davranış olarak tepkiye neden olmaktadır. Haliyle popüler olmayan ergenlerin sorumluluk almama boyutuyla daha fazla ön planda oldukları söylenebilir.

Popüler olmayan bireylerin, özellikle erkeklerin bir sorunla karşılaştıklarında, problemle baş etmek yerine sorumluluk almayarak problemden kaçındıkları, problemi görmezden geldikleri söylenebilir. Kişilerarası problem çözmede bireyin ait olma gereksinimi bireyin ait olmak istediği bir gruptan dışlandığını hissettiği zamanlarda daha iyi anlaşılır. Bireyin ailesi, okulu veya sınıfı, akranları gibi kendini ait gördüğü gruplarla ilişkilerini zayıflatmaya yönelik her girişim, sonuçta kişilerarası probleme neden olur, bu durum da bireyin sorumluluk almaktan uzaklaştığını gösterir. Öte taraftan literatür; okul yaşamına katılımın arkadaşlık ilişkilerini ve akranları tarafından kabul edilmeyi gerektirdiğini göstermektedir. Çalışmalar sevilmeyen çocukların okulu yarıda bırakma olasılığının diğer çocuklardan üç kat daha fazla olduğunu göstermiştir. Zettergen (2001) çalışmasında popüler olmayan ergenlerin cinsiyet ayrımı yapmaksızın daha fazla okul problemi yaşadıklarını tespit etmiştir.

Lise öğrencilerinin kişiler arası problem çözme becerilerinin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediği ile ilgili bulgulara göre, Kişilerarası Problem Çözme Envanterinin (KPÇE) etkili olmadığı düşünülen kişilerarası problem çözme alt boyutlarından biri olan Sorumluluk Almama (SA) boyutunda kadınların anlamlı olarak erkeklerden daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Diğer etkili olmayan kişilerarası problem çözme alt boyutu ise probleme olumsuz yaklaşmadır. Bu boyutta da kadınlar erkeklerden daha yüksek puanlar elde etmişlerdir. Diğer taraftan, etkili kişilerarası problem çözme davranışlarını ölçtüğü düşünülen ısrarcı sebatkar yaklaşım alt boyutudur. Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında, bu alt boyutta da kadınların erkeklerden anlamlı olarak daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Literatür incelendiğinde farkın kadınlar lehine olduğunu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Biber ve Kutluca, 2013; Çam ve Tümkaya, 2006; Düzakin (2004); Ergin ve Dağ, 2013; Erwin, Firth & Purves, 2004; Güçray, 2001; Nacar, 2010; Pakaslahti, Karjalainen & Keltikangas-Jarvinen, 2002; Serin ve Derin, 2008; Sumi, 2012; Topal, 2011). Bu çalışmalarda kadınların kişilerarası problem çözme becerilerinin erkeklere kıyasla daha gelişmiş olduğu görülmektedir. Fakat yapılan bazı çalışmalarda erkeklerin problem çözme becerileri kadınlara oranla daha olumlu olduğu gözlemlenmiştir (D'Zurilla & Nezu, 1990; Korkut, 2002). Öte taraftan Kişilerarası Problem Çözme becerisinin etkili olduğu düşünülen Yapıcı Problem Çözme ile Kişiler Arası Problem Çözme becerisinin etkili olmadığı düşünülen Kendine Güvensizlik alt boyutlarında cinsiyet yönünden farklılaşmanın olmadığı görülmüştür (Akpınar, 2014; Bal, 2013; Bilgin, 2010; Kiremitçi, Canpolat ve Yıldız, 2014; Terzi, 2003). Tüm bu bulgular kadınların etkili problem çözme davranışlarını erkeklere oranla daha fazla kullanıyor olduğu, kadınların bir problemle karşılaştıklarında probleme duyarsız kalıp problemden kaçmaktan ziyade, problemi anlamayı, problemi tanımayı, problemin yapısını ortaya koymayı, problem için çözüm üretmeyi, üretilen çözümleri genelleştirip farklı alanlarda maruz kaldığı problemleri de çözmeye çalıştıkları söylenebilir. Erkekler ise bir problemin çözümü için daha ziyade şiddete başvurdukları, saldırganca davrandıkları, kavgacı özelliklerini daha fazla ön planda tuttukları, kısa yoldan ama yıkıcı olarak problemleri çözmeye çalıştıkları bu yüzden problem çözme becerilerinin gelişmediği söylenebilir. Bu durumu destekleyen çalışmada, probleme olumsuz yaklaşanların, akılcı problem çözme becerilerine sahip olmayanların saldırganlık eğilimlerinin yüksek olduğu da bulunmuştur (D'zurilla, Chang ve Sanna, 2003).

Lise öğrencilerinin kişiler arası problem çözme becerileri arasında sınıf düzeylerine göre farklılaşma gösterip göstermediği ile ilgili bulgularda, ergenlerin kişilerarası problem çözme yaklaşımlarının sınıf düzeylerine göre kendine güvensizlik alt boyutunda, sorumluluk almama alt boyutunda ve ısrarcı-sebatkar yaklaşım alt boyutunda anlamlı farklılaşma gösterdiği görülmektedir. Anlamlı farklılaşmaların kaynağını belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden tukey testi yapılmış ve kendine güvensizlik alt boyutunda 9. Sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının 10. Sınıf, 11. Sınıf ve 12. Sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sorumluluk almama alt boyutunda ise sadece 9. Sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının 12. Sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Birel (2012) araştırmasında, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek problem çözme becerilerine sahip olduğu, öğrenim görülen sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark bulunmuş ve en düşük problem çözme becerisinin 9.sınıflarda olduğu saptanmıştır. Düzakin (2004) ise 9. Sınıf öğrencilerinin problem çözme becerileri algılama düzeyinin, 10. Sınıf öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu fakat aradaki farkın anlamlı olmadığını bulmuştur Bu durumun 9. Sınıf öğrencilerinin ortaokuldan liseye geçişlerinde ortam değiştirmeleri bunun yanında farklı kültürlerden birçok bireyin bir araya gelmesiyle ergenin sağlıklı ilişkiler geliştirmesi engellenmiş olabilir. İsrarcı yaklaşım alt boyutunda ise 11. Sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının 12. Sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Eğitim öğretim ortamlarında problem çözme becerilerinin etkin olarak kazanıldığı, bireylerin diğer bireyleri gözlemleyerek problemlerine alternatif çözümler getirdiği hatta bireyin bulunduğu sınıf düzeyinin üst sınıfındaki bireylerin problem çözme deneyimlerinden faydalandığı bilinen bir durumdur. Fakat sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin daha etkin problem çözme becerilerine sahip olması beklenirken tam tersi bir durum gözlemlendiği, bu öğrencilerin okulda öğrendikleri bilgilerin daha ziyade teorik olduğu, bilgilerin uygulamaya veya uygulanabilirlik içerikte olmadığını düşündürülebilir.

Lise öğrencilerinin kişiler arası problem çözme becerileri arasında barınma yerine göre farklılaşma gösterip göstermediği ile ilgili bulgular ise, lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin sorumluluk almama alt boyutunda barınma yerine göre anlamlı farklılaşma gösterdiği görülmektedir. Ağır'ın (2007) araştırmasında da ailesinin yanında kalan öğrencilerin problem çözme envanteri aritmetik ortalaması

88,70, yurttan kalan öğrencilerin aritmetik ortalamalarından 86,67 daha yüksek bulunmuştur. Bu durum araştırmada elde edilen bulguları destekler niteliktedir. Bu bulgu ailesinin yanında kalan ergenlerin kişiler arası problem çözme becerilerinin düşük olduğunu göstermektedir. Ailesinin yanında kalan ergenlerin fırsatları değerlendirme ve psikolojik doyumları daha yüksek olduğundan sorumluluk alma daha düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Yurttan kalan ergenlerin baş etmesi gereken problem çeşidinin daha fazla oluşu, yurttan kalmanın belli kurallar etrafında yoğunlaşması, bireyin kendini gerçekleştirmesinin daha zor olması, problemlerini mantıksal çerçevede çözme gerekliliği ergenin problem çözme becerilerini daha da arttıracakı söylenebilir.

Bu araştırmada lise öğrencilerinin sosyometrik puanları ile probleme yapıcı yaklaşım alt boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlara dayalı olarak, öğrencilerin sosyometrik statülerini ve kişilerarası problem çözme becerilerini etkileyen farklı değişkenleri belirlemek amacıyla araştırmanın daha geniş ve farklı gruplar üzerinde yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- AĞIR, M (2007). *Üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtma düzeyleri ile problem çözme becerileri ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- AKPINAR, Ş. (2014). *Öğretmen adaylarının problem çözme ve sosyal becerilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- BAL, Ö. (2013). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 4- 6 yaş çocukların kişilerarası problem çözme becerileri ve bakış açısı alma becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- BİBER, A. Ç. ve Kutluca, A. Y. (2013). Farklı öğretim kademelerindeki öğrencilerin problem çözme becerisi algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(13), 277-288.
- BİLGİN, A. (2010). *Üniversite öğrencilerinin çeşitli değişkenlere ve denetim odağına göre problem çözme beceri algıları*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- BİREL, S. (2012). *Lise öğrencilerinin bazı değişkenlere göre rekabetçi tutum, psikolojik belirtiler ve problem çözme beceri düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- COIE, D., DODGE, K.A. & COPPOTELLI, H. (1982). Dimensions and types of socialstatus: A crossage perspective. *Developmental Psychology*, 18(4), 557-570.
- ÇALIK, T., SEZGIN, F. ve ÇALIK, C. (2013). *Yönetimde problem çözme*. Ankara: Pegem Yayınları.
- ÇAM, S. ve TÜMKAYA, S. (2006). Üniversite öğrencilerinde kişilerarası problem çözme, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, (2), 119-132.
- ÇAM, S. ve TÜMKAYA, S. (2007). Developing the interpersonal problem solving inventory (IPSI): The validity and reliability process. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 28(3), 95-111.
- ÇAM, S. ve TÜMKAYA, S. (2008). Kişilerarası problem çözme envanteri lise öğrencileri formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-17.
- ÇEKİCİ, F. (2009). *Problem çözme terapisine dayalı beceri geliştirme grubunun üniversite öğrencilerinin sosyal problem çözme becerileri, öfkeyle ilişkili davranış ve düşünceler ile sürekli kaygı düzeylerine etkisi*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- ÇİVİLİDAĞ, A. (2013). *Ergenlik psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- DANIŞIK, N. D. (2005). *Ergenlerin sürekli öfke ifade tarzları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

- DIXON, W. A., HEPPNER, P. P. & Anderson, W. P. (1991). Problem-solving appraisal, stress, hopelessness, and suicide ideation in a college population. *Journal of Counseling Psychology*, 38(1), 51-56.
- DÜZAKIN S. (2004). *Lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- D'ZURILLA, T. J. & NEZU, A. M. (1990). Development and preliminary evaluation of the social problem-solving inventory. *Psychological Assessment: A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2(2), 156-163.
- D'ZURILLA, T. J., CHANG, E. C & J. SANNA, L. J (2003). Self-esteem and social problem solving as predictors of aggression in college students. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 22, 424-440.
- ERGİN, B. E. ve DAĞ, İ. (2014). Kişilerarası problem çözme davranışları, yetişkinlerdeki bağlanma yönelimleri ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 14, 36-45.
- ERWİN, P. (2000). *Çocuklukta ve ergenlikte arkadaşlık* (Çev. Osman Akınhay). İstanbul: Alfa Yayınları.
- ERWİN, P. G., FİRTİH, K. & PURVES, D. G. (2004). Task characteristics and performance in interpersonal cognitive problem solving. *The Journal of Psychology*, 138(2), 185-192.
- GANDER, M. J. & GARDINER, H. W. (2010). *Çocuk ve ergen gelişimi* (Çev: Ali Dönmez, Nermin Çelen ve Bekir Onur). Ankara: İmge Kitap Evi.
- GÜÇRAY, S. S. (2001). Ergenlerde karar verme davranışlarının öz saygı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(8), 317-330.
- HATİPOĞLU SÜMER, Z. (1999) *The effect of social skills training on perceived dimensions of social skills and sociometric status of primary school students*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- HEPPNER, P. P., HEPPNER, M. J., FERRARI, L., CIENO, P. & PICOTTI, M. (2011). Helping people navigate their careers through problem solving, *Challenges And New Horizons*, 8(5),210-238.
- JACKSON, L.D. & BROCKEN, B.A. (1998). Relationship between students' social status and global and demant specific self concepts. *Journal of School Psychology*, 36(2), 233-246.
- KALAYCI, N. (2001) *Sosyal bilgilerde problem çözme ve uygulamalar*. Ankara: Gazi Kitap Evi.
- KARASAR, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KİREMİTÇİ, O., CANPOLAT, A. M. ve YILDIZ, L. (2014). Çoklu zekâ alanları ile problem çözme becerilerinin değerlendirilmesi: beden eğitimi öğretmen adayları üzerine inceleme. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 17-24.
- KORKUT, F. (2002). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 177-184.
- NACAR, F.S. (2010). *Sınıf öğretmenlerinin iletişim ve kişilerarası problem çözme becerilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- PAKASLAHTI, L., KARAJALAINEN, A. & KELITKANGAS-JARVINEN, L.(2002). Relationship between adolescent prosocial problem-solving, strategies, prosocial behavior, and social acceptance. *International Journal of Behavioral Development*, 26(2), 137-144.
- PELLEGRINI, D. S. & URBAIN, E.S. (1986). An evaluation of interpersonal cognitive problem solving training with children. *Child Psychology and Psychiatry*. 26, (1) 17-41.
- SERİN, N. B. ve DERİN, R. (2008). İlköğretim öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerisi algıları ve denetim odağı düzeylerini etkileyen faktörler. *Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5 (1), 1-18
- STEINBERG, L. (2013). *Ergenlik* (Ed. Figen Çok). Ankara: İmge Kitabevi.

- SUMI, K. (2012). Relationship of social problem-solving ability with interpersonal relationships: A prospective study among Japanese women and men. *Psychological Reports*, 111(3), 929-937.
- TERZİ, S. (2003). Altıncı sınıf öğrencilerinin kişiler arası problem çözme beceri algıları. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (2), 221-232.
- TOPAL, H. (2011). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerileri ve yönelimleri ile fonksiyonel olmayan tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- ÜNÜVAR, A. (2003). *Çok yönlü algılanan sosyal desteğin 15-18 yaş arası lise öğrencilerinin problem çözme becerisine ve benlik saygısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- ZETTERGEN, P. (2001). *Peer rejection and future school adjustment. licentiate thesis. department of psychology*. Stockholm University.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

In adolescence, each individual has different characteristics and speed of development. In this development process, varied problems arise. An adolescent begins to face a series of developmental tasks, including an appropriate social role, mature relationships with peers, and preparation for marriage and family life (Gander & Gardiner, 2010). In this period, self-confusion and adaptation problems of the young person who are trying to become an adult increase. In this difficult period, adolescents' ability to develop a healthy identity can be solved before anything else by solving the problems they face (Ünüvar, 2003). Problem solving is a set of activities designed to analyze a systematic situation, to produce solutions for the situation, to implement and evaluate the solutions produced. Calık, Sezgin & Calık (2013) define problem solving as a process of elimination the difficulties encountered in achieving a goal by using the scientific method. On the other hand, while interpersonal problem solving skills are defined as providing social and emotional adaptation by analyzing problems arising from the differences between individuals' ideas, beliefs, values or needs (Pellegrini & Urbain, 1986), the interpersonal problem-solving process is defined as the process of introducing new methods, alternative solutions and new ideas for the problems.

In adolescence, the interpersonal problem-solving process is becoming increasingly important due to the unclear status and unformed identity of the adolescent, constantly being in conflict with the surrounding individuals and facing many problems. On the one hand, adolescents try to cope with the problems they encounter for the first time, while on the other hand, they strive to gain a place in society by adapting to psychological, social and biological changes. The success of adolescents in solving these problems has an important role in maintaining a healthy life and gaining a place in society (Danışık, 2005; Çekici, 2009). It is seen that those who see themselves as failing in problem solving have more internal conflicts, they are hypersensitive in interpersonal relations, they are afraid to get close to others in young adulthood, they tend to be lonely, they cannot establish interpersonal emotional intimacy, they have depressive and obsessive behaviors, they display hostile and abnormal behaviors (Dixon, Heppner & Anderson, 1991; Ünüvar, 2003). In order for individuals to have a healthy development and adapt to psycho-social conditions, they need to develop positive social interactions and healthy friendships.

It is expected that the examination of the status of students with regard to their sociometric status and interpersonal problem-solving skills compared to friends will be the source of guidance activities in schools about how to follow the path towards students who have problems in social acceptance and interpersonal problem solving. Research is considered important in this aspect. In this study, it is aimed to determine whether high school students' interpersonal problem solving skills and sociometric status differ significantly according to some variables and also to examine the relationship between both variables.

2. METHOD

In this study, the descriptive survey method was used. The Population of this study was composed of students who study at the official high schools of the Ministry of Education in the city center of Bingöl in 2014-2015 academic year. The sample of the study consisted of students selected from the research universe with "cluster sampling" method. For this purpose, a total of 457 high school students, 250 female and 207 male, were reached. The data to be used in the study were obtained by using three measurement tools. In order to identify students' interpersonal problem solving skills, "Interpersonal Problem-Solving Skills Scale" was used. "Sociometric Status Scale" was used to determine whether students were popular or not. T test, analysis of variance, Mann Whitney U test, Tukey test and Kruscal Wallis test were used to determine the differences between groups; "correlation" was used to determine the relationships between variables.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

In this section, the findings of the research were discussed and interpreted in order to examine whether the high school students differ significantly with their interpersonal problem-solving skills, sociometric status, gender, class level and place of residence.

When the findings of whether high school students' sociometric status among interpersonal problem-solving skills differs or not are examined, it is seen that the problem solving skills of high school students differ significantly in constructive problem solving sub-dimension and not taking responsibility sub-dimension according to their sociometric status. According to this result, it can be said that constructive problem solving, which is sub-dimension of problem solving skill, explain the popular status significantly. Constructive problem solving is related to emotion, thoughts and behaviors that contribute to solving adolescents' problematic and constructive problem when they experience interpersonal problems (Çam & Tümkaya, 2007). Being popular is that individuals have the ability to express themselves verbally, be more insightful and have higher social skills in order to respond immediately. For this reason, popular adolescents' constructive problem solving approach is more positive and wisely by comparison with unpopular adolescents. In the literature, popular adolescents have better social skills and more leadership characteristics (Jackson & Brocken, 1998). In the sub-dimension of not taking responsibility, it can be said that the arithmetic averages of the popular ones are significantly lower than the average of non-popular ones.

According to the findings that high school students' interpersonal problem solving skills differ significantly according to their genders, in the aspect of Not Taking Responsibility (SA), the sub-dimension of problem-solving in The Interpersonal Problem Solving Inventory (KPÇE), which is considered as not effective it is seen that women get higher scores than men. The other ineffective interpersonal problem solving sub-dimension is the negative approach to the problem. In this dimension, women achieved higher scores than men. On the other hand, the insistent-patient approach sub-dimension which is considered to measure interpersonal problem-solving behaviors is effective. When the findings obtained from the research are examined, it is seen that in this sub-dimension, women get significantly higher scores than men. When the literature is examined, studies are supporting the difference favor of women (Biber ve Kutluca, 2013; Cam ve Tumkaya, 2006; Duzakin (2004); Ergin ve Dag, 2013; Erwin, Firth & Purves, 2004; Guçray, 2001; Nacar, 2010; Pakaslahti, Karajalainen & Keltikangas-Jarvinen, 2002; Serin ve Derin, 2008; Sumi, 2012; Topal, 2011).

In the findings of whether high school students' interpersonal problem solving skills differ according to their grade levels, it is seen that interpersonal problem solving approaches of adolescents, according to grade level, show a significant difference in sub-dimension of lack of self-confidence, sub-dimension of not taking responsibility and sub-dimension of insistent-patient. In order to determine the source of meaningful differentiation, Tukey test from multiple comparison tests was used and the mean scores of 9th grade students were found to be significantly higher than 10th, 11th and 12th grade students. In the sub-dimension of not taking responsibility, it was found that only 9th grade students' scores were significantly higher than the 12th grade students. In Birel (2012) research, it was found that female students had higher problem-solving skills than male students, and a significant difference was found in terms of the grade level of education and it was determined that the 9th grade students have the lowest problem-solving skills. Düzakın (2004) found that 9th grade students' perception of problem solving skills was higher than 10th grade students, but the difference was not significant. In this situation, some

reasons may be prevented them from developing healthy relationships like 9th grade students to change their environment in the transition from the middle school to the high school, as well as the unification of many individuals from different cultures.

Findings of whether high school students differ according to the place of residence between their interpersonal problem solving skills show that the problem solving skills of high school students show a significant difference according to the place of residence in sub-dimension of not taking responsibility. In the study of Ağır (2007), the arithmetic average of the problem solving inventory of the students who stayed with his family 88.70 was founded higher than the arithmetic average of the students staying in the dormitory 86.67. This situation supports the findings obtained from the study. This finding indicates that interpersonal problem-solving skills of adolescents stayed with their family are low. It can be said that adolescents staying with their families have a lower level of responsibility because they have more opportunity to utilize and have higher psychological satisfaction. It can be said that staying in the dormitory will increase adolescents' problem solving skills; because, they have more types of problems to deal with, staying in the dormitory concentrate on certain rules, the self-realization is more difficult and it is needed to solve problems in a logical framework.

Based on the results obtained from this research, it can be recommended that the research conduct on larger and different groups in order to determine the different variables that affect the students' sociometric status and interpersonal problem solving skills. On the other hand, it can be recommended to conduct experimental research to reveal the relationships between interpersonal problem-solving skills and sociometric status.